

Araştırma Makalesi

Emek Gelirlerinde Asgari Geçim İndiriminin Etkinliği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz

Özgür Kızıltoprak*

ORCID: 0000-0002-1798-3352

Öz

Asgari ücret düzenlemesi emek gelirlerinin güvence altına alınması için önemli olmakla birlikte bu gelir unsurunun vergi yükü nedeniyle erozyona uğratılması da gereklidir. Asgari geçim indiriminde hem belirli bir gelir diliminin vergi dışı bırakılması (veya vergi yükünün azaltılması) hem de bireyin özel durumuna göre net ele geçen gelirin artırılması söz konusudur. Türkiye’de son 20 yıllık dönemde asgari ücret ortalama ücrete yaklaşmış ve asgari ücretin toplam emek gücü içindeki payı ise artmıştır. Bu nedenle AGİ (asgari geçim indirimi) etkinliğine ilişkin analizlerde asgari ücret gelirleri referans olarak alınmıştır. Bu kapsamda 2021 yılına kadar Türkiye’de uygulanmış olan AGİ etkinliğinin analizi için gözlem konusu ülkelerde asgari ücret gelirleri üzerindeki ortalama efektif gelir vergisi oranları hesaplanmış, çok varyasyonlu AGİ indirimleri dikkate alınarak nominal ve efektif gelir vergisi oranları karşılaştırılmıştır. Çalışmadaki bulgulara göre 2021 yılı itibarıyla Türkiye’de 2 çocuklu ve eşi çalışmayan bir asgari ücretli net asgari ücret üzerinden %3.2 gelir vergisi öderken, Belçika ve İspanya’da ise aynı asgari ücretlinin efektif gelir vergisi oranının sıfır olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Vergi Yükü, Ortalama Efektif Gelir Vergisi Oranı, Asgari Ücret, Asgari Geçim İndirimi, Refah Devleti

---

Makale Geliş Tarihi: 22.10.2022 Makale Kabul Tarihi: 02.06.2022

* Dr., Hazine ve Maliye Bakanlığı, ozgurkiziltoprak13@gmail.com

A Comparative Analysis on the Efficiency of Minimum Living Allowance in Labor Incomes

Abstract

Although the implementation of the minimum wage regulation in the wage market is an important development for the labor force, it is also necessary that this income element should not be eroded due to the tax burden. In the minimum living allowance, there is both the exclusion of a certain income segment (or reduction of the tax burden) and the increase of the net income according to the individual's special situation. In the last 20 years in Turkey, the minimum wage has approached the average wage and the share of the minimum wage in the total labor force has increased. For this reason, minimum wage incomes are taken as reference in the analyzes regarding the efficiency of MLA (minimum living allowance). In this context, the average effective income tax rates on minimum wage incomes in the countries under observation were calculated for the analysis of the MLA effectiveness implemented in Turkey until 2021 and nominal and effective income tax rates were compared, taking into account the multivariate MLA deductions. According to the findings of the study as of 2021 in Turkey a minimum wage worker with 2 children and an unemployed spouse pays 3.2% income tax on the net minimum wage, while this rate is found to be zero in Belgium and Spain.

Keywords: Tax Burden, Average Effective Income Tax Rate, Minimum Wage, Minimum Living Allowance, Welfare State

Giriş

Ücret gelirlerinin sermaye gelirlerinden daha düşük oranda vergilendirilmesi gerektiği yönündeki görüşe (ayırma ilkesi) rağmen bu görüşün teorik düzlemde öteye geçemediğini söylemek mümkündür. Sermayenin serbest dolaşımı ile birlikte sermaye gelirleri üzerindeki vergi yükü azalma eğilimi gösterirken emek gelirleri üzerindeki vergi yükü ise artış eğilimi göstermiştir (Pikety ve Saez, 2014; Kızıltoprak, 2019; OECD, 2020).

Emek gelirleri üzerindeki vergi yükünün artmasında birçok faktörün etkisi bulunmaktadır. Rekabetçi vergi politikaları bunlardan biridir. Sermaye gelirleri üzerindeki vergi yükü rekabetçi vergi politikaları sonucunda azalmıştır. Bu durum toplam vergi hasılatını azaltmıştır. Sermaye gelirlerinin düşük vergilendirilmesi nedeniyle azalan vergi hasılatı diğer vergi gelirleriyle ikame edilmeye çalışılmıştır. Gelir vergisi satış vergileri ile birlikte vergi hasılatındaki azalışı ikame eden önemli vergi türlerindedir. Artan oranlı yapısı ile ücret gelirleri üzerinden tahsil edilen gelir vergisi toplam vergi hasılatının önemli bileşenlerindedir. Ücret gelirleri kaynağa kesinti usulü ile vergilendirilmektedir. Bu nedenle hem

uygulanması hem de tahsili nispeten kolaydır. Ayrıca ücret gelirleri kaynağında vergilendirildiği için bu gelirlerin vergi dışı kalması söz konusu olmadığı gibi sermaye gelirlerine göre vergiden kaçınması¹ göreceli olarak zordur.

Emek gelirleri üzerindeki vergi yükünün artmasındaki diğer bir faktör ise kamu harcamalarının finansmanına katılma zorunluluğudur. Korporatist pazarlık, ücretleri ve emek harcamalarını yeniden dağıtsa da refah devletinin finansmanı emek gelirlerinin de vergilendirilmesini zorunlu kılmıştır. Emek gelirlerinin vergilendirilmesi ise sermayenin vergilendirilmesini sınırlamıştır (Cusack ve Beramendi, 2006; Beramendi ve Rueda, 2007).

Toplam vergi hasılatının önemli bir kısmını oluşturan gelir vergisinin etki alanı oldukça geniştir. Zira emek gücü toplumun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Dolayısıyla ücret gelirleri üzerinden toplanan gelir vergisinin sosyal etkisi yüksektir. Ayrıca ücret piyasalarındaki aksaklıkların kriz yaratma ve sosyal huzursuzlukları tetikleyici fonksiyonu yer ve zamandan bağımsızdır. Özellikle vasıf gerektirmeyen iş gücü piyasalarındaki emek arz ve talebindeki dengesizlikler ücret dengesinin düşük düzeylerde gerçekleşmesine neden olabilmektedir. İşçinin ve ailesinin hayatını idame ettirebileceği düzeylerin altında oluşmuş piyasa fiyatının (ücretinin) refah kaybı, gelir dağılımı eşitsizliği, sosyal huzursuzluk gibi negatif yansımaları da bulunmaktadır. Bu nedenle liberal ekonomiler de bile ücret piyasalarına müdahaleler yaşanmaktadır. Bu kapsamında emeğin denge fiyatına müdahale edilerek minimum ücret düzeyinin belirlenmesi olarak tanımlanan asgari ücret kavramı birçok ekonomik sistemde uygulanmaktadır (Eurostat, 2022).

Taban ücret düzeyinin teminat altına alınması emek gücü için önemli bir gelişme olmakla birlikte bu gelirin insan onuruna yakışır düzeyde olması ve vergi nedeniyle erozyona uğratılmaması da gereklidir. Asgari ücret gelirin vergi yükünden arındırılmasına yönelik iki vergisel yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerden biri sıfır vergi uygulanmasıdır. İkinci yöntem ise asgari geçim indirimi (AGİ) uygulanmasıdır.

AGİ fonksiyonel çeşitliliği olan etkili bir indirim mekanizmasıdır. Ödenmesi gereken gelir vergisini azaltarak net ele geçen ücret gelirini artırırken aynı zamanda ücret gelirin vergi yüküyle aşınmasını önlemektedir. AGİ'de ücretin tamamının veya önemli bir kısmının vergi dışı bırakılması esastır. Ancak bununla birlikte ücretlinin medeni durumu, çocuk sayısı gibi özel durumlarına göre net ücreti arttırma fonksiyonu da bulunmaktadır.

Türk vergi sisteminde 2021 yılı sonuna kadar uygulanan AGİ'nin işleyişini ve düşük ücret gelirleri üzerindeki etkinliğini karşılaştırmalı olarak ölçmek çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Bu kapsamda Türk vergi sistemindeki AGİ uygulamasına olan benzerliğinden dolayı asgari geçim indirimini; aile indirimi, kişisel muafiyet, kişisel indirim, çocuk ve eş indirimi gibi çeşitli isimler altında

1 Vergiden Kaçınma; Mükelleflerin vergi suçu işlemeksizin vergi matrahlarını azaltmak veya tamamen vergi dışı bırakarak vergiye veya vergilendirme politikalarına karşı verdikleri tepkiler bütünüü ifade eder

etkin ve kapsamlı olarak uygulayan Belçika ve İspanya vergi sistemlerindeki uygulamalar da analize dahil edilmiştir.

Karşılaştırmalı analiz için gözlem konusu ülkelerde (Türkiye, Belçika ve İspanya) asgari ücret üzerindeki brüt gelir vergisi hesaplanmıştır. Tespit edilmiş brüt gelir vergilerinden hesaplanmış net AGİ mahsup edilerek net gelir vergisi tespit edilmiştir. Hesaplamalar yapılırken OECD ve Worldwide Tax Summaries of Price Waterhouse Coopers (PWC) gibi kurumların yayınlarından, Türkiye için Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), Belçika için Federal Public Service Finance (FPS Finance) ve İspanya için Agencia Tributaria (AT)'ın web sayfalarındaki uygulama ve açıklamalardan yararlanılmıştır.

Refah Devleti

Seyitoğlu (1999; 497)'na göre refah devleti; vatandaşlarına asgari yaşam standardını sağlayan, toplumun tüm fertlerine ekonomik ve sosyal imkânlarla erişimde eşit şans tanıyan devleti ifade etmektedir. Seyitoğlu (1999)'nun refah devletine ilişkin tanımında da belirtildiği üzere vatandaşlarına asgari yaşam standardını sağlamak refah devleti olmanın gereklerindedir. Dolayısıyla düşük emek gelirlerinin korunması (emeğin denge fiyatına müdahale edilerek minimum ücret düzeyinin belirlenmesi) kapsamında yapılan işlemleri de refah devletin temel faaliyetlerinden biri olarak nitelemek mümkündür.

Refah devleti kavramını soyut temelde tanımlanması göreceli olarak kolay olsa da bu soyut kavramın ülkelere ve ekonomik sistemlere uyarlanmasının zorlukları bulunmaktadır. Zira tüm devletlerin temel hedeflerinden biri vatandaşlarının refah seviyesini yükseltmektir. Bu amaç doğrultusunda tüm devletlerin sosyal politikaları ve sosyal güvenlik sistemleri bulunmaktadır. Ancak bu bilgilerden yola çıkarak tüm ülkeleri aynı ölçüde refah devleti olarak kategorize etmek mümkün değildir. Refah devleti kavramının kapsamı ve tanımlanması önemli bir teorik altyapı gerektirirken, söz konusu kavramın uygulanmasına yönelik kategorizasyon gözlem konusu ülkelerin sosyal politika sonuçlarına ilişkin ampirik sonuçları da gerektirmektedir.

Refah rejimlerine ilişkin sınıflandırma çalışmaları refah devleti kavramının gelişimindeki en önemli gelişmelerden biridir. Refah rejimlerinin sınıflandırılmasına yönelik ilk çalışma Wilensky ve Lebaux (1958) tarafından yapılmıştır. Wilensky ve Lebaux (1958)'ün sınıflandırmasında; piyasa ve ailenin yeterli olmaması durumunda refah uygulamalarının uygulanması gerektiğini ileri süren kalıntı yöntemi ve refah uygulamalarını piyasaya bırakmaksızın doğrudan devletin uygulaması gerektiğini savunan kurumsal refah devleti olmak ikili bir sistem söz konusudur. Söz konusu modelin Titmuss (1974) tarafından geliştirilmesi neticesinde ise; Kalıntı Refah Modeli, Endüstriyel Başarı Modeli ve Kurumsal Yeniden Dağıtımcı Model olmak üzere üç tür refah devleti modeli ortaya çıkmıştır.

Refah devletine ilişkin daha sonra birçok çalışma yapılmış ise de bu sınıflandırma çalışmalarından en önemlisi Esping Andersen tarafından yapılan sınıf-

landırmadır. Bu nedenle refah devleti kavramı ve buna ilişkin sınıflandırmalara temel oluşturan Esping Andersen (1990)'nin refah devleti sınıflandırmasını incelemek ve bu kapsamda değerlendirmelerde bulunmak önemlidir.

Gosta Esping Andersen'e Göre Refah Devletleri

Gosta Esping-Andersen tarafından 1990 yılında yayınlanan "Refah Kapitalizminin Üç Dünyası" isimli eserdeki refah tipolojisi ile ilgili sınıflandırma çalışmasında önceki çalışmalardan farklı olarak ampirik verilerden faydalanılmıştır (Pierson, 1998: s.779; Gümüş, 2017:114). Esping-Andersen, Marshall'ın sosyal vatandaşlık kavramını ve Titmuss'un üçlü sınıflandırmasını birleştirerek; Liberal, Muhafazakar ve Sosyal demokrat olmak üzere refah devletlerini üç ayrı sınıf altında tanımlamıştır (Boje, 1996: s.19). Esping-Andersen 1999 yılında yaptığı ikinci sınıflandırmada da benzer ölçütleri kullanarak refah devletlerini sınıflandırmıştır. Refah devletlerinin; evrensel, kalıntı ve sosyal sigorta refah rejimleri olarak sınıflandırıldığı 1999 yılındaki ikinci sınıflandırma 1990 yılındaki ilk sınıflandırmasından yapısı itibari farklı değildir. Tek farklılığı Britanya ve Japonya'nın sınıf değişiklikleridir² (Esping-Andersen, 1990: 74; 1999: 85-86).

Esping-Andersen (1990)'nin refah rejimleri sınıflandırılmasında üç kriter bulunmaktadır. Bu kriterler: dekomodifikasyon (metadan arındırma, piyasa dışına çıkarma), katmanlaşma ve kamu-özel sektör karışımıdır (Abrahamson, 1999: 401; Castles ve Mitchell, 1991:9; Bamba, 2006: 77; Bamba, 2007: 1098). En temel kriter ise dekomodifikasyondur (Holden, 2003: 304). Bireylerin edindikleri sosyal haklarla yaşamlarını piyasa güçlerinden bağımsız bir şekilde kazanabilme seviyesi olarak tanımlanan dekomodifikasyon derecesi ülkelerin sınıflandırılmalarında dikkate alınan en önemli kıstastır (Esping-Andersen, 1990:3).

Esping-Andersen (1990: 47)'e göre dekomodifikasyon derecesini üç unsur belirlemektedir; Bunlardan ilki imkânlarla erişimde hak ediş kuralları ve sınırlamaların derecesidir. Bu ilk unsura göre sosyal imkânlarla ulaşım kolaylaştıkça dekomodifikasyon derecesi artmaktadır. Ayrıca bireyin yeterli bir yaşam standardına kavuşması; iş performansı, sisteme katkı ve gelir testi gibi unsurlardan bağımsızlaştıkça dekomodifikasyon derecesi artmaktadır. İkinci unsur ise gelir ikamesinin derecesidir. Buna göre, sosyal imkânlar çerçevesinde sağlanan maaşın seviyesi önceden alınan ücretin altına düştükçe gelirin ikame derecesi de düşmektedir. Gelirin ikame derecesi düştükçe de dekomodifikasyon derecesi azalmaktadır. Üçüncü unsur ise sağlanan imkânların kapsamının, yani sosyal korumanın seviyesi ve derecesidir. Buna göre; işsizlik maaşı, sakatlık maaşı, hastalık sigortası, emeklilik maaşı gibi çeşitli ve kapsayıcı sosyal imkânların bulunup bulunmaması dekomodifikasyonun derecesini belirlemektedir.

Buna göre piyasa ve ailenin merkezde olduğu ABD, Kanada ve Japonya gibi

2. Japonya ilk sınıflandırmada liberal refah rejimi sınıfında görülürken ikinci sınıflandırmasında sosyal sigorta sınıfında yer almaktadır. Diğer göze çarpan farklılık ise ilk sınıflandırmada liberal refah rejimi altında sınıflandırılan Britanya'nın ikinci sınıflandırmada kısmen kalıntı refah rejimi altında kısmen de evrensel refah rejimi altında sınıflandırılmasıdır

lkeler kalıntı refah rejimi olarak da tanımlanan liberal refah rejimi olarak sınıflandırılmış iken, sosyal sigortaya dayalı Almanya, Fransa, Avusturya, İtalya ve Belçika muhafazakâr/kurumsal refah rejimleri olarak sınıflandırılmıştır. Dekomodifikasyon derecesi yüksek olan İskandinav lkeleri ve Hollanda ise oluşan sosyal demokrat refah rejimlerinin de göreceli olarak evrensel bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir.

Kalıntı/Anglo Sakson refah rejimi olarak da tanımlanan liberal refah rejiminde (1990: 27) sosyal yardımlar kısıtlı, sosyal sigortanın kapsamı dar, sağlanan sosyal imkânlar ise gelir testine tabidir (Abrahamson, 1999: 402). Dekomodifikasyon seviyesinin düşük olduğu liberal refah rejimlerinde sosyal imkânlara erişimin sıkı kuralları bulunmaktadır. Yapılan yardımlar kalıntıcı nitelikte olup (Leibfried ve Mau, 2008) aynı zamanda sosyal yardım alanları ifşa edici (damgalayıcı) niteliktedir (Pierson, 1998: 778; Bambra, 2007:1098). Liberal refah rejiminde, sosyal ihtiyaçların karşılanmasında temel aktör piyasadır. Sosyal ihtiyaçların piyasadan karşılanmaması halinde liberal refah devletinin sınırlı bir biçimde katkısı söz konusudur. Sosyal imkânlardan faydalananları ihtiyaç sahibi olarak damgalayan liberal rejimde, sosyal riskler piyasa başarısızlıklarına dayandırılmaktadır. Liberal rejimde sosyal harcamalar ve kamu harcamaları diğere rejimlere göre düşüktür. Ayrıca emeklilik ve sosyal güvenlik gibi hizmetler daha çok özel sektör tarafından sunulmaktadır (Pierson, 2001: 432; Hicks ve Kenworthy, 2003: 32).

Bismarck modeli, kurumsal refah rejimi, devletçi refah rejimi, sosyal sigorta modeli ve Kıta Avrupası modeli olarak da isimlendirilen muhafazakâr refah rejiminde liberalizm ve metalaşma hiçbir zaman etkili olmamıştır. Esping-Andersen'e (1990: 27) göre Avusturya, Fransa, Almanya, Belçika ve İtalya bu modelin tipik temsilcileridir. Muhafazakâr refah rejimlerinde sosyal harcamaların önemli bir kısmını oluşturan sosyal transferler ve emeklilik harcamalar yüksek, kamu istihdam seviyesi ise düşüktür (Pierson, 2001: 445). Sosyal sigorta programlarının vergi yükünün daha çok işverenler üzerinde bırakıldığı (Hicks ve Kenworthy, 2003: 52) Muhafazakâr rejimlerde, geleneksel aile yapısının korunması önemlidir. Bu nedenle sosyal politikaların merkezinde aile temelli sosyal politikalar bulunmaktadır. Sosyal risklerin de aileyi etkileyen riskler olarak kabul edildiği muhafazakâr refah rejimlerinde aile yardımları anneliği özendirici bir yapıya sahip olup ev hanımları için geçerli olmayan bir sosyal sigorta sistemi söz konusudur (Powell ve Barrientos, 2004: 86). Bu durum ise kadınların işgücüne katılımını azalmaktadır (Pierson, 2001: 445). Muhafazakâr refah rejimlerindeki sosyal sigorta programları statkocudur. Emeklilik ve hastalık sigortalarının kapsamı ve düzeyi çalışanların iş durumları statü farklılıklarına göre değişebilmektedir (Leibfried ve Mau, 2008). Sigorta ve emeklilik imkânlarındaki statükocu yapı (mevcut statüleri koruyan) sosyal yardımların yeniden dağıtımcı yapısını zayıflatmaktadır (Bambra, 2007: 1098).

Esping-Andersen'den sonra da refah rejimlerinin sınıflandırılmasına ilişkin

çalışmalar devam etmiştir. Bu çalışmaların da temelini Esping-Andersen'in görüşleri oluşturmakla birlikte söz konusu çalışmalarda Esping-Andersen'in sınıflandırma çalışmalarına eleştirel bir yaklaşım söz konusudur. Bu eleştirilerden bir kısmı dekomodifikasyon ölçütünün yetersizliğine ilişkindir. Diğer bir eleştiri noktası ise sınıflandırmanın kapsamı hakkındadır. Özellikle sınıflandırma dışı kalan ülkeler, bölgeler ve değişen rejimler nedeniyle yeni sınıflandırmaların gerekliliği vurgulanmaktadır. Diğer bir eleştiri ise refah rejimlerinin yerel ölçeklerdeki etkisizliğine yöneliktir. Bu eleştirel bakış açısına göre refah rejimleri ulusal ve uluslararası ölçekte olduğundan yerel ölçekteki refah farklılıkları ihmal edilmiştir. Yerel ölçekteki refah rejimlerinde klasik rejim teorilerine göre uluslararası karşılaştırmalar yapmak sınırlı olmakla birlikte yerel ölçeklerdeki hizmetlerin vaka çalışmasına dayalı daha zengin data sağladığı savunulmaktadır (Isakjee, 2017; Bamba: 2005).

Bu eleştirel çalışmalardan biri de Stephan Leibfried tarafından oluşturulan ve İspanya, Portekiz, Yunanistan İtalya ve Fransa'nın oluşan Güney Avrupa Refah Rejimidir. Bu model kalıntı refah rejimi ile sosyal sigortacı refah rejimlerinin özelliklerini göstermektedir (Leibfried, 1992). Türk refah rejimi ise birçok çalışmada Güney Avrupa refah rejimi içerisinde sınıflandırılmıştır (Ferrera, 1996; Sharkh ve Gough, 2010; Aysan, 2012). Türkiye, Sinanoğlu (2013) tarafından yapılan çalışmada ise Ürdün, Lübnan ile birlikte karma rejim olarak sınıflandırılmıştır. Sinanoğlu (2013)'nun kümeleme analizinden yola çıkarak yaptığı sınıflandırmada; korumacı petrol zengini rejimler, korumacı olmayan petrol zengini rejimler, korporatist rejimler ve karma rejimler olmak üzere orta doğu ülkelerinin dört grup altında sınıflandırmıştır³.

Bu durumda Esping-Andersen tarafından muhafazakâr, sosyal sigortacı refah rejimi olarak sınıflandırılan Belçika ile Akdeniz Refah rejimi altında sınıflandırılmış olan İspanya ve Türkiye'nin refah rejimlerinin benzer özelliklerini taşıdığını ve söz konusu ülkelerin sosyal sigortacı/ muhafazakâr rejime yakın olduğunu söylemek mümkündür.

Asgari Ücretin Önemi

Emek gelirlerine ilişkin taban ücret seviyesinin yasal teminat altına alınması olarak tanımlanan asgari ücret sistemi birçok ülkede uygulanmaktadır. ILO verilerine göre 186 ILO üyesi ülkelerin birçoğunda (yaklaşık %90'ında) yasalar veya toplu iş sözleşmeleriyle uygulanan bir asgari ücret sistemi bulunmaktadır. Gelir eşitsizliğinin göreceli olarak düşük olmadığı İskandinav ülkeleri gibi bazı ülkeler dışında asgari ücret sistemi birçok ekonomide uygulanmaktadır (ILO, 2017).

Asgari ücret düzenlemesi sosyal demokrat refah rejimi altında sınıflandırılan Norveç, Finlandiya ve Danimarka gibi ülkelerde bulunmamaktadır. Bu du-

3 Korumacı petrol zengini rejimler: Umman, Bahreyn, Katar ve Kuveyt; Korumacı olmayan petrol zengini rejimler: Libya, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri; Korporatist rejimler: Fas, Tunus, Cezayir, Mısır, Suriye, Karma rejimler: Ürdün, Lübnan, Türkiye.

rum bir tezat olarak görünse de bunun sebebi söz konusu ülkelerde böyle bir korumacı politikaya ihtiyaç duyulmamasından kaynaklanmaktadır. Zira Esping Andersen'nin klasik refah rejimleri sınıflandırmasına göre bu ülkeler (Norveç, Finlandiya ve Danimarka) İskandinav modeli olarak da isimlendirilen sosyal demokrat refah rejiminin önemli temsilcileridir. Bu ülkelerde gelir dağılımı eşitsizliğini gösteren Gini katsayısı⁴ düşük (OECD ortalamasının altında), sosyal kamu harcamaları ise yüksektir (OECD,2021a).

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (Disk-Ar), (2022) tarafından yapılan araştırma göre özellikle Türkiye'de emek gücünün önemli bir kısmını asgari ücretliler temsil etmektedir. Disk-Ar (2022)'a göre 2020 yılı itibarıyla Türkiye'deki toplam emek gücünün sayısı 18 milyon 719 bindir. Bu sayının yarısını (9.9 milyonunu) asgari ücretten daha az ücret alanlar, asgari ücret alanlar ve asgari ücretin %20 fazlasına kadar ücret alanların oluşturduğu anlaşılmıştır. Türkiye'de ücretli çalışanların yarıdan fazlasının asgari ücret civarı ve altında bir ücretle çalıştığını gösteren bu veriler TÜİK hane halkı işgücü araştırması mikro veri setinden yararlanılarak elde edilmiştir (Disk-Ar,2022). Disk-Ar tarafından tespit edilen bu verilerin Eurofound (2020) verileri ile de örtüştüğü anlaşılmaktadır. Zira Eurofound (2020) verilerine göre ise 2017'de Avrupa Birliği üyesi ülkelerde asgari ücretin %10 altı ve %10 fazlası düzeyinde bir ücretle çalışanların oranı ortalama %9 düzeyinde iken Türkiye'de bu oran %57 olarak ölçülmüştür.

Disk-Ar (2022:23)'a göre Türkiye'de asgari ücret ile ortalama ücret arasındaki makas son 20 yıl içinde kapanma eğilimine girmiştir. Çelik (2021)'e göre Türkiye'de 2002 ve 2021 yılları arasında kişi başı GSYH 14.7 kat arttığı halde memur aylığının 7,8 kat, ortalama kamu işçisi ücretinin 6,3 kat ve ortalama emekli sandığı aylığı ise 6,1 kat artmıştır. Emekli ve işçi ücret artışları bu dönemde 7,7 kat artmış olan gıda enflasyonunun altında kalmış, buna karşın net asgari ücretteki artış 14,3 kat olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de 2005 yılında ortalama ücret geliri asgari ücretin 2 katından fazla iken 2019 yılında söz konusu gelir asgari ücretin 1,7 katına kadar gerilemiştir (Çelik, 2021).

4 Gini endeksi veya Gini oranı, bir ulus ya da bir sosyal grup içindeki gelir eşitsizliği veya servet eşitsizliğini temsil etmeyi amaçlayan bir istatistiksel dağılım ölçüsüdür. Sıfır ile bir arasında referans değerlere sahip Gini katsayısındaki "0" mutlak eşitliği "1" ise mutlak eşitsizliği temsil etmektedir. Gini katsayısı İskandinav ülkelerde 0.26 iken Türkiye'de

Tablo 1: Seçilmiş Ülkelerde Ortalama Ücret ve Asgari Ücret (2005-2019)

Yıl	Türkiye			Belçika			İspanya		
	Aylık Ortalama Ücret	Aylık Asgari Ücret	Ortalama Ücret/ Asgari Ücret	Aylık Ortalama Ücret	Aylık Asgari Ücret	Ortalama Ücret/ Asgari Ücret	Aylık Ortalama Ücret	Aylık Asgari Ücret	Ortalama Ücret/ Asgari Ücret
2005	756	350	2,2	2.917	1.210	2,41	1.788	598	2,99
2010	1.242	576	2,2	3.270	1.387	2,36	2.196	738	2,98
2019	3.500	2021	1,73	3.912	1.593	2,46	2.273	1.050	2,16

Kaynak: (OECD, 2021b), (OECD, 2021c), (Disk-Ar,2022) ve (Çelik,2021) verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

İspanya'da da Türkiye'deki gibi ortalama ücret ile asgari ücret arasındaki makas azalma eğilimi göstermiştir. Ancak bu durum Belçika'da İspanya ve Türkiye'den farklı gelişmiştir. Tablo 1'deki veriler 2005-2019 döneminde ortalama ücret ile asgari ücret arasındaki makasın Türkiye'de ve İspanya'da azaldığını gösterirken Belçika'da ise söz konusu dönemde önemli bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Belçika'da asgari ücret ve ortalama ücret arasındaki makas 2005 yılındaki seviyesini korumuş ve hatta biraz artmıştır. Belçika'da 2005 yılında ortalama ücret, asgari ücretin 2.41 katı iken 2019 yılında ise 2.46 katı olmuştur. İspanya ve Türkiye'ye ilişkin veriler bu ülkelerde ortalama ücretin asgari ücrete yaklaştığını göstermektedir.

Türkiye'de ve İspanya'da asgari ücretin ortalama ücrete yaklaşması ve ayrıca özellikle Türkiye'de asgari ücret elde eden bireylerin toplam emek gücü içindeki payı dikkate alındığında asgari ücret gelirlerini AGİ etkinliğinin analizi için önemli bir referans değeri haline getirmektedir. Bu nedenle çalışmada AGİ sistemini uygulamış olan Türkiye, Belçika ve İspanya'da AGİ etkinliği asgari ücret gelirleri üzerinden değerlendirilmiştir.

Ücret Gelirlerinde AGİ Etkisi

Ücret gelirinin vergi yükünden arındırılmasına yönelik en yaygın yöntemlerden biri alt gelir dilimine sıfır vergi uygulanması, ikinci yöntem ise AGİ uygulamasıdır. Gerek AGİ gerekse alt gelir dilimine sıfır vergi uygulanması pratikte benzer uygulamalardır. Her iki uygulamada da alt gelir diliminin tamamının veya bir kısmının vergi dışı bırakılması hedeflenmektedir. Alt gelir dilimine sıfır vergi uygulamasında temel amaç; bireyin kişisel ve ailevi durumları (özel durum) dikkate almaksızın belli bir gelir diliminin vergi dışı bırakılmasıdır. AGİ'de ise bireyin özel durumu dikkate alınarak vergi yükünden arındırma söz konusudur. AGİ'de değişken katsayılı özel formüle göre belirlenmiş asgari gider

indirimlerinin hesaplanan gelir vergisinden indirimi söz konusudur. Bu indirim sonucunda ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisini azaltılması ve net ele geçen ücret gelirinin azalan gelir vergisi tutarında artması söz konusudur.

Asgari geçim indirimi fonksiyonel çeşitliliği olan etkin bir indirim mekanizmasıdır. Asgari geçim indiriminde ücretin tamamının veya belirli bir kısmının vergi dışı bırakılması esastır. Ancak bununla birlikte ücretlinin medeni durumu, çocuk sayısı gibi özel durumlarına göre ek gelir sağlama fonksiyonu da bulunmaktadır. Bu nedenle ücretlilerin özel durumuna göre fazla gelir imkânı sağlayan ve aynı zamanda ücret geliri üzerindeki vergi yükünü azaltan (bazı durumlarda sıfırlayan) asgari geçim indirimi birçok vergi sisteminde etkin olarak uygulanmaktadır.

Birçok ülkede kişi indirimi, çocuk indirimi, eş indirimi ve aile indirimi gibi çeşitli başlıklar altında asgari geçim indirimi uygulaması bulunmaktadır. Türkiye, Belçika ve İspanya gelir vergisi sisteminde söz konusu indirimler dekot yönetimi ile ücret gelirlerine uygulanmaktadır. Ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde aktif olarak kullanılan bu yöntemde özel bir formüle göre hesaplanmış AGİ tutarlarının brüt gelir vergisinden (AGİ indirimi öncesi gelir vergisi) indirimine dayanmaktadır. Buna göre öncelikle elde edilen gelir üzerinden vergi hesaplanmaktadır (Brüt gelir vergisi), Daha sonra ise brüt gelir vergisinden indirilmesi gereken net AGİ tutarı, AGİ indirimleri toplamına gelir vergisi oranı (genellikle ilk gelir dilimine uygulanan gelir vergisi oranı) uygulanarak tespit edilmektedir.

Tablo 2'de AGİ sistemini etkin bir şekilde kullanan İspanya, Belçika ve Türkiye'ye ilişkin veriler yer almaktadır. İspanya, Belçika ve Türkiye'de bir yıllık dönemde 4 çocuklu ve eşi çalışmaya asgari ücretlinin faydalanabileceği AGİ miktarları (çocukların 3 yaşından küçük olması ve engellilik durumuna göre Belçika ve İspanya'da bu tutarların daha da artması söz konusudur) yer almaktadır. Tablodaki AGİ tutarları brüt tutarlardır. Net AGİ tutarı bu tutarlara ilk vergi dilimine uygulanan vergi oranının uygulanması ile tespit edilmektedir.

Tablo 2 : Çeşitli Ülkelerde İndirim (AGİ) Miktarları *

Ülke (1)	Ücretlinin AGİ hakkı (2)	4 Çocuğa Kadar AGİ (3)	Geliri Olmayan Eş İçin AGİ (4)	Toplam AGİ Hakkı Yıllık (5)
İspanya (€)	5.550	13.600	3.400	22.550
Belçika (€)	9.050	15.360	4.920	29.330
Türkiye (TL)	21.462	10.731	4.292	36.485

Kaynak : (OECD, 2021a; PWC,2021a; PWC,2021b, GİB,2021) verilerinden faydalanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

İspanya'da Ücret Gelirlerinde AGİ Etkisi

İspanya asgari geçim indiriminin etkin olarak uygulandığı ülkelerden biridir. Bu ülkede taban ücret düzeyi (asgari ücret) 1963 yılından itibaren yasal teminat altına alınmıştır. (Eurostat,2021). İspanya vergi sisteminde de Türk vergi sisteminde olduğu gibi AGİ'nin hesaplanmış gelir vergisinden mahsubuna dayanan bir sistem geçerlidir. Bu sistem sayesinde hem vergi yükü azalmakta hem de azaltılmış vergi yükü kadar net ücrette artış sağlanmaktadır.

Ücret gelirlerinin artan oranlı gelir vergisine tabii olduğu İspanya'da alt gelir dilimi için (12.450 €'ya kadar) 19%, en üst gelir dilimi için (240.000 €'yu aşan gelirler için) ise 47% olmak üzere altı oranlı bir yapı söz konusudur (Agencia Tributaria, 2021)

Tablo 3: Artan Oranlı Gelir Vergisi Tarifesi (İspanya)

Gelir Tutarı (€)	Vergi Oranı
12.450 'ne Kadar	%19
12.451-20.200	%24
20.201- 35.200	%30
35.201-60.000	%37
60.000-240.000	%45
240.000 fazlası için	%47

Kaynak: (Agencia Tributaria, 2021)

İspanya vergi sisteminde ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde; kişisel indirim, aile bireyleri indirimi olarak tanımlanan AGİ temelli indirim mekanizması bulunmaktadır. İspanya'da gelir vergisi mükelleflerinin tamamının yararlanabileceği AGİ, Türkiye ve Belçika vergi sistemlerindeki gibi hesaplanmış gelir vergisinden indirilmektedir. İspanya vergi sisteminde AGİ kapsamındaki birey sayısı daha fazladır. Belçika ve Türk vergi sisteminden farklı olarak aynı hanede yaşayan çocuk ve çalışmayan eş dışında ücretlinin geliri olmayan anne ve babası gibi yakın akrabaları için de indirim hakkı tanınmıştır. İndirim hakkı tanınan kişilerin bakıma muhtaç olması halinde ise indirim tutarlarında artış olmaktadır.

İspanya'da 65 yaş altı ücretliler için 5.550 € olan kişisel indirim hakkının, ücretlinin 65 yaş üzerinde olması halinde 6.700 €'e, 75 yaş üzerinde olması

halinde ise 8.100 €'ya kadar artması söz konusudur. Ücretlinin engelli olması halinde ise kişisel indirim miktarı 3.000 € artmaktadır. Engel oranının 65%'ten fazla olması halinde ise 9.000 € artış söz konusudur. Mükellef ile aynı konutta yaşayan ve yıllık geliri 8.000 €'yu aşmayan akrabalarından 65 yaş üzeri olanların her biri için 75 €, 1.150 yaş üzeri olanlar için ise 2.550 € indirim imkânı bulunmaktadır(OECD,2021c).

Ücret geliri elde eden vergi mükellefi ile aynı hanede yaşayan çocuklardan ilki için 2.400; ikinci, üçüncü ve sonraki çocuklar için sırasıyla 4.000 ,2.700 ve 4.500 € indirim imkânı bulunmaktadır. Çocuğun üç yaşından küçük olması halinde 2.800 €, engelli olması halinde ise 3000 € artışı söz konudur. Engelli oranının 65% üzeri olması halinde ise indirim daha da artmaktadır (9.000 €). İspanya gelir vergisi sisteminde nafakalar, sendikalara ödenen aidatlar, sosyal güvenlik primleri (çalışan payı) ve 300 €'ya kadar yasal savunma masrafları gibi bazı harcamalar ile 2.000 €'luk standart gider tutarının vergi matrahından indirilmesi imkânı bulunmaktadır (PWC, 2021a).

İspanya'da ücret gelirlerindeki AGİ etkinliğine ilişkin analiz; ortalama efektif gelir vergisi (OEGV), net gelir vergisi gibi önemli parametrelerin tespitini gerektirmiştir. Bu kapsamda Tablo 4'te İspanya vergi sistemindeki vergilendirme sürecine bağlı kalınarak (muafiyet indirim ve istisna tutarları da dikkate alınarak) vergi yükü ve AGİ ilişkisi basit bir anlatımla açıklanmıştır.

Tablo 4'te İspanya gelir vergisi sisteminde asgari ücret üzerindeki OEGV'nin AGİ dikkate alınarak nasıl hesaplandığı açıklanmıştır. Tablodaki OEGV hesabında etkili olan değişkenleri iki başlık altında incelemek mümkündür. Bu değişkenlerden birincisi; götürü giderdir (standart gider kesintisidir). Buna göre Tablo 4'te vergi matrahından indirilmesi gereken 2.000 € götürü giderin (3 No'lu sütun) asgari ücret gelirinden (2 No'lu sütun) indirilmesi gerektiğinden, gelir vergisine esas vergi matrahı (4 No'lu sütun) 11.370 €'dur. Ücret geliri vergi matrahına (11.370 €) ise gelir vergisi oranının uygulanması sonucunda AGİ öncesi gelir vergisi (brüt gelir vergisi) (5 No'lu sütun) hesaplanmıştır.

Tablo 4 : Hesap Tablosu; Asgari Ücret Gelirinde AGİ Sonrası Gelir Vergisi (İspanya 2021)*

Vergi Oranı	Asgari Ücret	Götürü Gider	Vergiye Tabi Gelir (2 - 3)	Gelir Vergisi (4.1)	Geliri Olmayan Eş İndirimi	65 Yaş Altı İndirimi	Çocuk İndirimi (2 Çocuk)	AGİ İndirimi (6+7+8).1	Net Gelir Vergisi (OEGV) (5-9)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
%19	13.370	2.000	11.370	2.160	3.400	5.550	5.100	2.670	0

Kaynak:(OECD,2021a),(OECD,2021c),(PWC,2021a) verilerinden faydalanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

*Tutarlar € cinsinden ifade edilmiştir

OEGVO hesabında dikkate alınan değişkenlerin ikinci kısmı ise hesaplanan brüt gelir vergisinden mahsubu gereken net AGİ'dir. İki çocuklu eşi çalışmayan asgari ücretlinin brüt AGİ tutarı; kendisi için 5.550 € (7 No'lu sütun), geliri olmayan eşi için 6) € 3.400 No'lu sütun) ve 2 çocuğu için 8) € 5.100 No'lu sütun) olmak üzere toplamda 14.050 €'dur. Brüt AGİ toplamına ilk gelir vergisi oranının (19%) uygulanması sonucunda ise net AGİ miktarı (9 No'lu sütun) bulunmuştur. Net AGİ'nin brüt gelir vergisinden mahsubu sonrasında ise ödenmesi gereken net gelir vergisi (10 No'lu sütunda) hesaplanmıştır.

Asgari ücretlinin eşinin gelir durumuna ve çocuk sayısına göre net AGİ tutarları farklı olacağından asgari ücret üzerindeki OEGV'leri de farklılaşmaktadır. Tablo 5'te ise asgari ücretlinin eşinin gelir durumuna ve çocuk sayısına göre değişen AGİ tutarları nedeniyle farklılaşan vergi oranları gösterilmektedir.

Tablo 5: Ücret Gelirlerinde AGİ Etkisi (İspanya 2021)*

Asgari Ücret Miktarı 13.370	İndirim Miktarı	Net Gelir Vergisi	OEGVO	Net Ücrete Katkısı
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Bireyin kendisi için (65 yaş altı çalışan)	5.550	1.106	%8.3	1.054
Eş İndirimi	3.400	460	%3.4	1.700
1 Çocuk	2.400	0	0	2.157
2 Çocuk	5.100	0	0	2.670
3 Çocuk	9.100	0	0	3.430
4 Çocuk	13.600	0	0	4.285

Kaynak: (OECD,2021a), (OECD, 2021c), (PWC,2021a) verilerinden faydalanarak yazar tarafından oluşturulmuştur. Tutarlar € cinsinden ifade edilmiştir.

Tablo 5'te 2021 yılı itibariyle ücretlinin eş ve çocuk durumuna göre çeşitli asgari ücret düzeylerinde AGİ etkileri yer almaktadır. Tabloya göre asgari ücretlinin bekâr olması halinde AGİ öncesi yıllık gelir vergisi 2.160 € iken AGİ indirimi sonrasında ödemesi gereken gelir vergisi 1.106 €'dur (aylık ortalama 92 €). Yıllık ortalama efektif gelir vergisi oranının ise %9.8 olduğu anlaşılmaktadır (4. sütunda). Beşinci sütun da ise AGİ indiriminin net ücrete katkısı gösterilmektedir. Buna göre bir bekâr ücretlinin AGİ indirimi sonrasında eline geçen net ücret yıllık olarak 1054 € artmaktadır. Asgari ücretlinin evli ve 4 çocuklu olması halinde ortalama efektif gelir vergisi sıfır iken AGİ indiriminin net ücrete katkısı 4.285 € olduğu anlaşılmaktadır (aylık ortalama 357 € artış söz konusudur).

Belçika'da Ücret Gelirlerinde AGİ Etkisi

İspanya vergi sistemindeki gibi Belçika vergi sisteminde de AGİ temelli indirim mekanizması söz konusudur. Belçika'da 1975 yılından itibaren asgari ücret uygulanmaktadır. Asgari ücret 2021 yılı itibariyle 19.508 €'dur. Hükümetin koordine ettiği asgari ücret görüşmelerinde işçi ve işveren temsilcilerinin anlaşması sonucunda belirlenen asgari ücret düzeyi Kraliyet kararnamesi ile yasallık kazanmaktadır (Eurostat, 2021).

Belçika'da toplanan gelir vergisinin %75'i eyalet bütçesine %25'i ise Bölgesel Vergi Geliri olarak bölge bütçesine aktarılmaktadır. Ayrıca hesaplanan gelir vergisi üzerinden %7 oranında belediye vergisi ve %4.5 oranında da özel sosyal güvenlik katkısı alınmaktadır (PWC,2021b). Dolayısıyla Belçika'da ücret gelirleri üzerinden toplanan gelir vergisi yükü belediye vergisi ve sosyal güvenlik katkı payı nedeniyle (hesaplanmış gelir vergisinin %11,5 oranında) daha da artmaktadır.

Belçika'da ücret gelirleri artan oranda vergilendirilmektedir. Belçika vergi sisteminde en düşük gelir dilimine (13.440 €'ya kadar) %25; en yüksek gelir dilimine (41.060 €'yu aşan gelirler için) ise 50% vergi oranının uygulandığı dört oranlı bir yapı söz konusudur.

Belçika vergi sisteminde kişisel istisnalar başlığı altında Türkiye ve İspanya vergi sistemiyle benzer bir AGİ indirim mekanizması uygulanmaktadır. AGİ uygulaması sadece ücret gelirleri dahil tüm gelir vergisi mükellefleri için geçerlidir. Kişisel istisna tutarının (AGİ) Türkiye ve İspanya vergi sistemindeki gibi hesaplanmış gelir vergisinden indirilmesi söz konusudur.

Tablo 6: Artan Oranlı Gelir Vergisi Tarifesi (Belçika 2021)

Gelir Dilimi (€)	Vergi Oranı (%)
13.440'a kadar	%25
13.441-23.720.	%40
23.721-41.060	%45
41.060 aşan	%50

Kaynak; (FPS Finans, 2021)

Belçika vergi idaresine göre (FPS Finans) asgari geçim indirim mekanizmasının hem vergi azaltıcı hem de gelir artırıcı rolü bulunmaktadır (FPS Finans,2021). Ücretlinin kendisi ve 14 yaşından küçük çocukları için geçerli (AGİ) indirim mekanizması sayesinde ücret gelirleri üzerindeki vergi yükü önemli miktarda azalmaktadır. Gelir vergisinden indirilmesi gereken AGİ miktarı (net AGİ) bireyin

kendisi ve çocukları için belirlenmiş indirim tutarları toplamına (Brüt AGİ), ilk gelir vergisi dilimine uygulanan vergi oranı uygulanarak (net AGİ) belirlenmektedir (FPS Finans,2021).

Ücretlinin eşinin gelirinin olmaması halinde ücret gelirinin belirli bir kısmının vergi matrahından indirimine imkân tanıyan evlilik payı hakkı bulunmaktadır. Çalışmayan eş için sağlanan indirim hakkı Birleşik Krallık Vergi sistemindeki evlilik indirimine (marriage allowance) benzemektedir. Çalışmayan eş için vergiye tabi kazancın %30'na kadarını aktarma imkânı verilmektedir. Aktarılan gelir, geliri olmayan eşin geliri kabul edilerek kişisel indirim uygulanarak vergilendirilmektedir. Geliri olmayan eşe atfedilebilecek gelir 11.170 €'yu aşamaktadır. Ayrıca eşlerden her ikisinin çalışması halinde ve birinin kazancının toplam kazancın %70'ini aşması ve diğer eşin kazancının 11.170 €'yu aşmaması durumunda da evlilik payı aktarımı yapılması mümkün olmaktadır (PWC,2021b).

Ücret geliri elde edenler dahil gelir vergisi mükellefleri; mesleki harcamaları, belirli kurumlara yapılan bağışları, bazı ticari olmayan harcamaları (14 yaşından küçük çocuklar için çocuk bakım masrafları gibi) ve nafaka ödemelerinin %80'ini (bu giderlerin tamamını belgelendirmek şartıyla) vergi matrahından indirme hakkına sahiptir. Ancak belgeye dayalı gider yöntemi yerine standart kesinti (götürü gider usulü de) usulünü tercih edebilmektedir. Standart kesinti usulünün tercih edilmesi halinde (uygulamada daha çok tercih edilen standart gider kesintisi yöntemidir) 4920 €'yu geçmemesi şartıyla brüt kazancın %30'una kadarı vergi matrahından indirilmektedir (KMPG, 2021; PWC, 2021b).

Tablo 7: Ücret Gelirlerinde AGİ Etkisi (Belçika 2021)*

Asgari Ücret Miktarı 19.508 (1)	İndirim Tutarı (2)	Net Gelir Vergisi (3)	OEGVO (4)	Net Ücrete Katkısı (Net AGİ) (5)
Mükellefin Kendisi için	9.050	1.760	%9	2.263
Çalışmayan Eşe Aktarılan Tutar	4.376	322	%1.6	3.552
1 çocuk için	1.650	0	0	4.047
2 çocuk için	4.240	0	0	4.823
3 çocuk için	9.500	0	0	6.402
4 çocuk için	15.360	0	0	8.160

Kaynak: (OECD,2021a), (OECD, 2021d), (PWC,2021b) verilerinden faydalanarak yazar tarafından oluşturulmuştur. Tutarlar € cinsinden ifade edilmiştir.

Tablo 7'de Belçika'da AGİ'nin asgari ücret üzerindeki iki etkisi gösterilmiştir. Bu etkilerden ilki vergi yükünü azaltıcı etkidir. Vergi yükünü azaltıcı etki orta-

lama efektif vergi oranı olarak ifade edilmektedir (4. sütun). İkinci etki ise net AGİ'nin brüt gelir vergisinden indirilmesi sonucunda net ücret tutarındaki artışı temsil eden beş numaralı sütundur.

Tablo 7'de 2021 yılı itibariyle Belçika vergi sisteminde asgari ücretlilerin geliri olmayan eş ve çocuk sayısına göre çeşitli asgari ücret düzeylerinde AGİ etkileri yer almaktadır. Tabloya göre asgari ücretlinin bekar olması halinde AGİ öncesi yıllık gelir vergisi 4.023 € iken AGİ indirimi sonrasında ödemesi gereken gelir vergisi 1.760 €'dur (aylık ortalama 146 €). Yıllık ortalama efektif gelir vergisi oranının ise %9 olduğu anlaşılmaktadır (4. sütunda). Beşinci sütun ise AGİ indiriminin net ücrete katkısı yer almaktadır. Buna göre bir bekâr ücretlinin AGİ indirimi sonrasında eline geçen net ücret yıllık olarak 2.263 € artmaktadır. Asgari ücretlinin evli ve 4 çocuklu olması halinde ortalama efektif gelir vergisi sıfır iken AGİ indiriminin net ücrete katkısı 8.160 € olduğu anlaşılmaktadır (aylık ücrette ortalama 680 € artış söz konusudur).

Türk Vergi Sisteminde AGİ Etkinliği

Türk vergi sisteminde 2008 ile 2021 yılları arasında uygulanan AGİ Belçika ve İspanya vergi sistemlerindeki AGİ uygulamaları ile benzerlik göstermektedir. Ancak Belçika ve İspanya vergi sistemlerinde tüm gelir vergisi mükellefleri için geçerli olan bu mekanizma Türkiye'de sadece ücret geliri elde eden bireyler için geçerlidir. Türk vergi sistemindeki AGİ etkinliğini analiz etmek için öncelikle AGİ etkinliğindeki bağımsız değişkenlerin irdelenmesi gerekmektedir. Ücret gelirleri üzerindeki net vergi yükünün üç bağımsız değişkeni bulunmaktadır. Bu değişkenler vergi matrahı, (vergiye tabi ücret geliri), vergi oranı ve AGİ'dir.

Ücret Gelirlerinde Vergi Matrahı (Safi Ücretin Tespiti)

Ücret gelirleri üzerindeki vergi yükünün temel belirleyicilerinden biri safi gelir diye nitelendirilen vergi matrahıdır. Ücret gelirinin vergi matrahı, gelirin vergiye tabi kısmını ifade eder. Ücret sayılan bazı gelir unsurları vergiden istisna tutulabilmektedir. Bu nedenle vergi oranının uygulanması gereken safi gelir miktarı AGİ etkinliğinde önemlidir. Ücret gelirinde istisna oranı arttıkça gelirin vergiye tabi kısmında da azalma gerçekleşir.

Türk vergi sisteminde ücret gelirinin vergilendirilmesinde geçerli olan gerçek usul esasına göre yasal vergi oranı ücret gelirine uygulanmadan önce öncelikle safi ücret (vergi matrahı) tespit edilir (Öncel vd., 2012: 290). Mali gücü, safi gelir temsil ettiğinden (Başaran Yavaşlar, 2012:7) safi ücretin tespiti için vergi dışı kalan ücret unsurlarının vergilendirilebilir gelirden indirilmesi gerekmektedir (Tosuner ve Arıkan, 2017: 105).

Diğer vergi sistemlerindeki düzenlemelere paralel olarak Türk vergi sisteminde de sosyal sigorta primleri, sosyal güvenlik destekleme primleri, sendikalara ödenen aidatlar (işçi ve memur sendikaları), işsizlik sigortası primi ve engellilik

indirimleri gelir vergisi matrahına dahil değildir. Ayrıca belirli tutarları aşmaması şartıyla hayat ve şahıs sigorta primleri de vergi matrahından indirilebilmektedir.

Türkiye’de 2021 yılı itibariyle brüt asgari ücret 3.577,50 TL, gelir vergisi matrahı ise 3.040,87 TL iken net asgari ücret ise 2.825,90 TL’dir. Bununla birlikte Türk vergi sisteminde ücret geliri matrahını azaltan ve dolayısıyla vergi yükünün azalmasını sağlayan standart gider kesintisi (götürü gider) bulunmamaktadır.

Gelir Vergisi Oranı

Ücret üzerindeki net vergi yükünün diğer bir belirleyicisi ise gelir vergisi oranıdır. Ücret gelirlerinin artan oranlı vergilendirildiği Türk vergi sisteminde mali gelire (ücret geliri vergi matrahına) vergi oranı/oranları uygulanarak brüt gelir vergisi (AGİ öncesi gelir vergisi) hesaplanmaktadır.

Artan oranlı Türk vergi sisteminde; en düşük gelir dilimi için (24.000 TL’ye kadar) %15, en yüksek gelir dilimi için (650.000 TL’yi aşan gelirler için) %40 olmak üzere 5 oranlı bir yapı söz konusudur (GİB, 2021)

Tablo 8: Türkiye’de Gelir Vergisi Tarifesi

Ücret Gelirleri (TL)	Uygulanacak Vergi Oranı (%)
24.000’e kadar	15
26.000 - 53.000	20
53.000 - 190.000	27
190.000 - 650.000	35
650.000 üzeri için	40

Kaynak: (GİB, 2021)

Türk Vergi Sisteminde AGİ

Türkiye’de ücret gelirleri için asgari geçim indirimi 2008 yılından 2021 yılı sonuna kadar uygulanmıştır. Resmi Gazete (2021)’de yayımlanan 22/12/2021 tarihli ve 7349 sayılı Kanunla, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun AGİ’ye ilişkin hükümlerinde değişiklikler yapılarak gelir vergisi sistemindeki AGİ uygulamasına 01.01.2022 tarihinden itibaren son verilmiş, asgari ücret tutarı kadar tüm hizmet erbabına gelir vergisi istisnası ve damga vergisi istisnası getirilmiştir.

AGİ öncesi ücret gelirlerine çeşitli indirimler uygulanmıştır. Bunlardan biri en az geçim indirimi olup bu indirim mekanizması 1986 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Türk vergi sisteminde en az geçim indirimi uygulamasına son verilmesi üzerine 2008 yılına kadar ücretlilere özel gider indirimi ve vergi indirimi uygulanmıştır (Yılmaz, 2006). Ücretlilerde özel gider ve vergi indirimi uygulamasına ise 28.03.2007 tarih ve 5615 sayılı Kanunla son verilerek asgari geçim

indirimi uygulamasına geçilmiştir. AGİ'yi Türk vergi sistemine kazandıran 5615 sayılı Kanunun gerekçesinde; özel gider ve vergi indirimi uygulamasının belge düzenini olumsuz etkilediği, uluslararası sistemde karşılığı olmadığı ve emek üzerindeki vergi yükünü olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Türkiye'de 2008 yılı başından itibaren yürürlüğe giren AGİ uygulaması ile birlikte çalışanların fatura toplamasını zorunlu kılan vergi iadesi uygulaması sona ermiştir (Gelir Vergisi Genel Tebliği, 2007).

Asgari geçim indirimi uygulamasında ücretlinin kendisi, geliri olmayan eşi ve çocukları için belirlenmiş oranlar ölçüsünde hesaplanan indirim tutarlarının brüt gelir vergisinden mahsup edilmesi temeline dayanan bir mekanizma söz konusudur. AGİ uygulamasında ücretlinin özel durumuna göre ücret gelirinin tamamının veya bir kısmının vergiden arındırılması gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla ücretlinin eline geçen net ücret miktarının da gelir vergisinin arındırıldığı miktarda artması söz konusudur.

Türkiye'de vergilendirilebilir asgari ücret geliri sabit olduğundan asgari ücret gelirleri üzerindeki vergi yükü bireyin özel durumuna göre değişebilmektedir. Dolayısıyla Türk vergi sistemindeki ortalama efektif vergi oranının hesabında temel belirleyici unsur AGİ'dir. Diğer belirleyici faktörlerin (vergi oranı ve vergi matrahı) rolü sınırlıdır. Zira ücretlinin bakmakla yükümlü olduğu birey sayısı değişse de vergi oranı ve vergi matrahının değişmesi söz konusu değildir.

Türk vergi sisteminde, diğer vergi sistemlerinden farklı olarak, AGİ özel bir hesaplama yöntemine göre belirlenmektedir. Asgari ücretin yıllık brüt tutarına toplam asgari geçim indirimi oranının uygulanması ile brüt AGİ hakkı tespit edilmektedir. Brüt AGİ tutarın %15'i ise (gelir vergisi tarifesinin birinci dilimine karşılık gelen oran %15) ücretlinin yıllık net AGİ hakkıdır. Yıllık net AGİ'nin 12'ye bölünmesi neticesinde ise asgari geçim indiriminin net aylık tutarı belirlenmektedir.

AGİ indirimi sonrasında ödenen net gelir vergisinde azalış ele geçen net ücret gelirinde ise artış söz konusudur. 2021 yılı itibarıyla her ay gelir vergisinden mahsup edilmek üzere ücretlinin çalışan/çalışmayan eş ve çocuk sayısına göre 268,31 TL - 456,13 TL arasında değişen tutarlarda AGİ indirim hakkı bulunmaktadır (GİB,2021); hesaplama yöntemi ise şu şekildedir;

$$\text{AGİ Yıllık Tutarı} = (\text{Yıllık Brüt Asgari Ücret} \times \text{Asgari Geçim İndirimi Oranı}) \times \% 15$$

Tablo 9: Türkiye’de AGİ Etkisi (2021)

Medeni Durum	Brüt AGİ	Net Gelir Vergisi (Brüt Gelir Vergisi -AGİ)	Efektif Ortalama Gelir Vergisi Oranı (%)	Net AGİ (Gelir Etkisi)
Bekar	21.462	2.270	6,7	3.827
Evli eşi çalışmayan	25.334	1.668	5,2	4.215
Evli eşi çalışmayan 1 çocuklu	28.973	1.128	4,4	4.577
Evli eşi çalışmayan 2 çocuklu	32.193	1.095	3,2	4.890
Evli eşi çalışmayan 3 çocuklu	36.485	624	1,8	5.473
Evli eşi çalışmayan 4 çocuklu	38.631	500	1,5	5.794

Kaynak: (OECD,2021a), (GİB,2021) verilerinden yararlanarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yıllık brüt asgari ücret toplamına oranlanması gereken AGİ oranı ücretlinin kendisi için %50, çalışmayan eşi için %10, ilk iki çocuğun her biri için %7,5, 3. çocuk için %10 diğer çocuklar için %5 şeklindedir. Buna göre bekâr ve çocuksuz bir ücretlinin yararlanabileceği AGİ oranı %50 iken evli ve eşi çalışmayan iki çocuklu asgari ücretlinin yararlanabileceği AGİ oranı ise %75’tir.

Türk vergi sisteminde AGİ etkinliğine ilişkin verilerin yer aldığı Tablo 9’da asgari ücret gelirleri üzerindeki OEGVO ve AGİ’nin net ücret gelirine etkisi gösterilmektedir. Asgari ücretlinin bakmakla yükümlü olduğu çocuk sayısına göre yapılan hesaplamalara göre asgari ücret gelirleri üzerinde OEGVO’nun %1,5 - %6,7 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Buna göre asgari ücretlinin gelirine uygulanan OEGVO’nun; ücretlinin bekâr olması halinde %6,7, eşi çalışmayan iki çocuklu olması halinde %3,2, eşi çalışmayan 4 çocuklu olması halinde ise %1,5 olduğu anlaşılmıştır. Tablo 9’daki çok varyasyonlu asgari ücret düzeylerinin ortalama efektif gelir vergisi oranının ise %3,8 olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’de 2018 yılına kadar AGİ’ye rağmen Temmuz ayından sonra (birikimli vergi matrahı artışı sonucunda asgari ücretin bir kısmına %20 gelir vergisi uygulandığı için) hesaplanan gelir vergisi miktarı artığından asgari ücret düzeyinin altında ücretlerin ödenmesi söz konusu olmuştur. Bu durumu düzeltmek için Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 303 Seri No’lu Gelir Genel Vergi Tebliği (GVGT S.303) yayınlanmıştır. Söz konusu tebliğin 13. ve 14. maddeleri ile emek gelirlerinin artan gelir dilimi nedeniyle asgari ücret düzeyinden daha az gelir elde etmelerinin önüne geçilmiştir. Yapılan düzenlemeye göre vergi oran artışı nedeniyle ücret gelirinin asgari ücretin altına düşmesi halinde as-

gari ücret miktarlarına kadar olan fark tutarı kadar AGİ'ye ilave tutar eklenmesi sağlanmıştır (GVGT S.303, 2018). Bu düzenleme ile birlikte gelir vergisi oranının artması halinde bile net ücretin asgari ücret düzeyinin altına inmesi önlenmiştir. Ancak bununla birlikte Türk vergi sisteminde ücretlinin asgari geçim indiriminden faydalanabileceği azami tutar, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi ile sınırlıdır. Diğer bir ifade ile AGİ tutarı hesaplanan gelir vergisini aşsa bile aşan fazlaya ilişkin kısmın ücretliye iadesi söz konusu değildir (GİB, 2021).

Sonuç

Taban ücret düzeyinin birçok ülkede teminat altına alınması ve düşük ücret geliri elde eden çalışanların bakmakla yükümlü olduğu kişi (eş, çocuk gibi) sayısına göre emek ücretlerine ilave gelir imkânı sağlanması (AGİ) sosyal refah devleti kavramı kapsamındaki sosyal politikalarındandır. Asgari ücret düzenlemesinin sosyal demokrat refah rejimi altında sınıflandırılan Norveç Finlandiya ve Danimarka gibi ülkelerde bulunmaması bir tezat olarak görünse de aslında bu durum bu ülkelerde böyle bir korumacı politikaya ihtiyaç duyulmamasından kaynaklanmaktadır. Zira Esping Andersen'nin klasik refah rejimleri sınıflandırmasına göre bu ülkeler (Norveç Finlandiya ve Danimarka) İskandinav modeli olarak da isimlendirilen sosyal demokrat refah rejiminin önemli temsilcileridir. Diğer refah rejimlerine göre gelir dağılımı eşitsizliği nispeten düşük olmakla birlikte bu sistemlerde temel seviyede eşitlikten öte yüksek standartlarda eşitliklerin hedeflenmesi söz konusudur.

Emeğin denge fiyatına müdahale edilerek minimum ücret düzeyinin belirlenmesi olarak tanımlanan asgari ücret gelirlerinin korunmasına yönelik yaygın yöntemlerden biri alt gelir dilimine sıfır vergi uygulanması iken bir diğer yöntem ise AGİ mekanizmasıdır. Sıfır vergi uygulamasında belirli bir gelir diliminin vergi dışı bırakılması söz konusudur. Ancak AGİ'de hem belirli bir gelir diliminin vergi dışı bırakılması (veya azaltılması) hem de bireyin özel durumuna göre net ele geçen gelirin artırılması söz konusudur.

AGİ'nin etkinliği üzerine yapılan bu çalışmada AGİ'nin vergi yükü ve net gelir üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. AGİ etkinliğine ilişkin Türkiye, Belçika ve İspanya vergi sistemlerindeki AGİ uygulamaları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Buna göre AGİ'den faydalanan bir asgari ücretlinin (2 çocuklu) ortalama efektif gelir vergisi oranı Türkiye'de %3.2 iken Belçika ve İspanya'da ise bu oran sıfırdır. Belçika (%25) ve İspanya'da (%19) ilk gelir dilimine uygulanan gelir vergisi oranları Türk vergi sisteminde uygulanan %15'lik gelir vergisi oranından yüksek olduğu halde efektif gelir vergisi oranının Belçika ve İspanya'da sıfır olmasının temel nedeni bu ülkelerde AGİ'nin daha etkin uygulanmasıdır.

Belçika'da ve İspanya'da gelir vergisi oranları daha yüksek olmasına rağmen bu ülkelerde görece olarak asgari ücret gelirleri üzerindeki vergi yükünün Tür-

kiye'den düşük olmasının sebebi AGİ'dir. Zira İspanya'da bakmakla yükümlü olduğu 2 çocuğu olan bir asgari ücretlinin yıllık net AGİ hakkı 2.670 €, Belçika'da 4.823 €, Türkiye'de ise 4.890 TL'dir (2021 yılı avro kuru ortalamasına göre 489 €, 31.12.2021 tarihli döviz kuruna göre ise 326 €). Bu durum 2021 yılı sonuna kadar uygulanmış olan Türkiye'deki AGİ uygulamasının İspanya ve Belçika'daki kadar etkin olmadığını göstermektedir.

Ancak bununla birlikte Türkiye'de 2022 yılından itibaren geçerli olmak üzere tüm ücret gelirlerinin asgari ücret tutarına kadar olan kısmı vergi dışı bırakılmıştır. Bu kapsamda Türk vergi sistemindeki AGİ uygulaması 2022 yılından itibaren sona ermiştir. Düşük ücret gelirlerinin vergi dışı bırakılması önemli bir adım olmakla birlikte çalışanın medeni durumu ve bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısına göre elde ettiği ücret gelirinin artırılması temeline dayanan AGİ sisteminin Türkiye'de yeniden hayata geçirilmesi gereklidir. Bu kapsamda AGİ tutarlarının artırılması ve ücretli ile aynı çatı altında yaşayan anne babası gibi geliri olmayan yakın akrabaların AGİ kapsamına dahil edilmesi ücret geliri ile geçinmek zorunda olan hane halklarının sosyal, kültürel ve fizyolojik ihtiyaçlarını gidermeleri için zorunludur.

Kaynakça

- Agencia Tributaria, (2021) *Deducción Familias Numerosas Personas Con Discapacidad*, https://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/en_gb/Inicio/La_Agencia_Tributaria/Campanas/_Campanas/_Deducción_familias_numerosas_y_personas_con_discapacidad/_INFORMACION/Normativa/Normativa.shtml. Erişim tarihi: 21.05.2021
- Aysan, M. F. (2012) "Pension Regimes, Gender and Generational Inequalities: The Persistence of Institutional Differences in Ageing Postindustrial Democracies," *Ageing Populations in Post-Industrial Democracies*. Editörler P. Vanhuysse ve A. Goerres, London: Routledge, 106-126.
- Başaran Yavaşlar, F. (2012) "Bir Adaletsizlik Örneği: Ücret Gelirlerinin Vergilendirilmesi", *Fasikül Dergisi*, Sayı: 30, ss. 6-12.
- Bambra, C. (2005) "Cash Versus Services: 'Worlds of Welfare' and the Decommodification of Cash Benefits and Health Care Services", *Journal of Social Policy*, 34(2): 195-213.
- Bambra, C. (2007) "Going Beyond the Three Worlds of Welfare Capitalism: Regime Theory and Public Health Research", *Journal of Epidemiol Community Health*, 61: 1098-1102.
- Barber, W.J. (2007) *İktisadi Düşünce Tarihi*, Ankara: Metropolis Yayınları.
- Beramendi, P. ve Rueda, D. (2007) "Social Democracy Constrained: Indirect Taxation in Industrialized Democracies" *Cambridge University Press*, B.J.Po.S. 37, 619-641
- Boje, T. (1996) "Welfare State Models in Comparative Research: Do the Models Describe the Reality?"; B. Greve (Ed.). *Comparative Welfare Systems: the Scandinavian Model in a Period of Change* içinde. London: Macmillan Press, 13-27.
- Çelik, Aziz (2021) "Asgari Ücret Tuzağı" *BirGün*, 15 Kasım.
- Cusack, T. ve Beramendi, P. (2006) "Taxing work", *European Journal of Political Research*, 45, 43-73
- Disk-Ar, (2022) *Asgari Ücret Gerçeği 2021 Raporu*.
- Esping-Andersen, G. (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, UK: Polity Press.
- Esping-Andersen, G. (1999) *Social Foundations of Post-Industrial Economies*, Oxford: Oxford University Press.
- Eurofound, (2020) *Industrial relations: Minimum wages in 2020: Annual review, Minimum wages in the EU series*,

- Publications Office of the European Union. <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/minimum-wages-in-2020-annual-review>. (Erişim tarihi: 13.04.2022)
- Eurostat, (2022). Minimum Wage Statistics, https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/earn_minw_esms_an1.pdf. Erişim tarihi: 15.04.2022
- Ferrera, M. (1996) "The Southern Model of Welfare in Social Europe", *Journal of European Social Policy*, 6(1): 17-37.
- FPS Finance, (2021) Tax Rates, <https://finance.belgium.be/en/private-individuals/tax-return/rates-taxable-income/rates#q1>. Erişim tarihi: 13.05.2021
- Gelir Vergi Genel Tebliği, Seri No:265 (2007), T.C. Resmi Gazete (26720 , 04.12.2007), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070404.html>. Erişim tarihi: 03.04.2021
- Gelir Vergi Genel Tebliği, Seri No:303 (2018). T.C. Resmi Gazete (26720 , 11.06.2018), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180611-9.htm> . Erişim tarihi: 03.04.2021
- GLB, (2021) Ücret Geliri Elde Edenler İçin Vergi Rehberi, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı, Şubat/2021, Yayın No:385
- Gümüş, İ. (2017) Esping-Andersen ve Refah Rejimi Tartışmaları: Teorik Bir Değerlendirme, *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi -2020- 3(1)*
- Hicks, A. ve Kenworthy, L. (2003) "Varieties of Welfare Capitalism", *Socio-Economic Review*, 1:27-61.
- Holden, C. (2003) "Decommodification and the Workfare State", *Political Studies Review*, 1: 303-316.
- ILO (2017), *Minimum Wage Policy Guide*.
- Isakjee, A. (2017) *Welfare State Regimes: a Literature Review*, IRIS Working Paper Series No.18/2017.
- Kızıltoprak, Ö. (2019) *Vergilendirme Üzerine Üç Deneme, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gedik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı, İstanbul.*
- Kutal, M. (1969) *Teorik Esasları ve Tatbikatı Bakımından Asgari Ücret*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, Sermet Matbaası, No: 1409
- Leibfried, S. (1992) *Towards a European Welfare State? On Integrating Poverty Regimes into the European Community*, Z. F. ve J. E. Kolberg (Ed.), *Social Policy in a Changing Europe*, Frankfurt am Main: Campus Verlag.
- OECD, (2021a) *Income inequality*. <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm> . Erişim tarihi: 25.04.2022
- OECD, (2021a) *Minimum wages at current prices in NCU* https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE. Erişim tarihi: 15.04.2022.
- OECD, (2021b) *Averages Annual Wages*. https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE. Erişim tarihi: 15.04.2022.
- OECD, (2021c), *Taxing Wages 2021*, https://www.oecd-ilibrary.org/sites/83a87978-en/1/3/2/32/index.html?itemId=/content/publication/83a87978en&csp_ =3445743d6909dcc02824b5f0a2e07895&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e192352. Erişim Tarihi: 22.06.2021.
- OECD, (2021d), *Taxing Wages 2021*, https://www.oecd-ilibrary.org/sites/83a87978-en/1/3/2/33/index.html?itemId=/content/publication/83a87978en&csp_ =4ee2646358a54bfa996f528bc6c76ae2&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e129765. Erişim Tarihi: 22.06.2021
- Öncel, M., Kumrulu, A. ve Çağan N. (2012) *Vergi Hukuku*, 21. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Pierson, C. (1998) "Contemporary Challenges to Welfare State Development", *Political Studies*, 46: 777-794.
- Pierson P. (2001) "Coping with Permanent Austerity: Welfare State Restructuring in Affluent Democracies," P. Pierson (Ed.). *The New Politics of the Welfare State* içinde. Oxford: Oxford University Press, 410-456.
- Piketty, T. ve Saez, E. (2014) "Inequality In The Long Run" *Science*, 344 (6186), 838-843

- PWC, (2021a) *Individual –Spain, Sample personal income tax calculation*
<https://taxsummaries.pwc.com/belgium/individual/sample-personal-income-tax-calculation>. Erişim Tarihi: 22.05.2021.
- PWC, (2021b) *Individual –Belgium, Sample Personal Income Tax Calculation*
<https://taxsummaries.pwc.com/belgium/individual/sample-personal-income-tax-calculation>. Erişim Tarihi: 22.05.2021.
- Seyidođlu, H. (1999) *Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*, Güzem Can Yayınları, İstanbul,
- Sharkh, M. A. ve Gough, I. (2010) "Global Welfare Regimes: A Cluster Analysis" *Global Social Policy*, 10(1): 27-58.
- Titmuss, R. M. (1974) *Social Policy: An Introduction*, Pantheon Books.
- Tosuner, M. ve Arkan Z. (2017) *Türk Vergi Sistemi*, 22. Baskı, İzmir, Kanyılmaz Matbaası.
- Sinanoglu, S. (2013) "The Road not Taken: A Typology of the Welfare Regimes in the Middle East and North Africa", *Student Essay*, <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/676dbcee-d887-4467-935c-2ea610a70742.pdf> . (22.04.2022).
- Wilensky, H. ve C. Lebaux. (1958) *Industrial Society and Social Welfare: The Impact of Industrialization on the Supply and Organization of Social Welfare Services in the United States*, New York: Russell Sage Foundation.
- Yılmaz, G. A. (2006) "Türkiye'de Gelir Vergisi Tarifesinde Meydana Gelen Değişikliklerin Vergilemede Adalet İlkesi Bakımından Deđerlendirilmesi" *Marmara İİBF Dergisi*, İstanbul, 11 (1): 239-269.

